

EMLÉKHELYEK

A Vereckei hágó

A Magyar Kollégium történeteiből¹

Nincs olyan magyar ember, akinek magyarázni kellene, mit történt itt. A magyarság európaivá válásához két helyszín tartozik: Verecke és Pustaszer. Ady Endre is tudatosan hívja segítségül, magyarságát bizonyítandó: „Verecke híres útján jöttem én...”

Egy maroknyi nép: varkocsba font hajú férfiak, asszonyok, gyerekek, marhák által húzott szekerek vergődtek a járatlan úton. Dicsőséges menetelés, vagy fejvesztett menekülés? Tavasszal, vagy nyáron? Netán ősszel, vagy télen jöttek? Volt-e előzménye a nagy vállalkozásnak? Keveset tudunk erről! Régen történt.

És a mai Vereckéről (oroszul Vorota) mit tudunk? Mi van ma ott?

Legegyszerűbb, ha Munkácsról (Mukacsevo) indulunk el. Utunk során átmegyünk Beregváron (Karpati), Szentmiklóson (Csinagyijevo) és Szolyván (Stuljava). Mindhárom helységben lenne miért megállni, de mi csak haladjunk tovább! Szolyvánál három – a hegyekből jövő – víz folyik össze. Választhatunk, melyikük medrében folytassuk utunkat. Tartja magát a legenda, hogy a honfoglaló magyarok ezen a három völgyön keresztül jöttek át a hegyeken. Középpött a pásztorok az állatokkal, az asszonyok és a gyerekek; a két szélén a fegyveresek.

Mi a bal oldalin induljunk el! Felfelé kapaszkodunk. Errefelé szelídek a hegyek. Nem hirtelen törnek az ég felé, mint – mondjuk – a Magas Tátrában. Szurdokokban, gyors folyású patakok mellett, tágas völgyekben haladunk. Sok a gyógyforrás itt. Polenában (Poljana) utcai kút is van. De menjünk csak tovább! Hegyek között kanyarog az út, majd dombos mezők következnek. Házak tűnnek fel, s egy elhanyagolt vegyesboltot is találunk. A Podpolozje nevű kicsiny falut ruténok lakják. Magyar neve azonban beszédes: *Vezérszállás!* Továbbhaladva összeszűkül az út. Ez a Vereckei szoros. Az áthaladás itt lehetett a legveszélyesebb őseink számára, mert egy esetleges támadásra itt lehetett volna a legnehezebben válaszolni, itt voltak a legkiszolgáltatottabbak. De a vidék gyönyörű! Az összeszűkülő sziklák között egy folyó rohan. Sokatmondó neve van. Ez a *Latorca!*

Csak tovább, egyre feljebb! Hamarosan összefut a három út. Itt, ahol egy rendőri ellenőrző pont van, letérünk a főútról. Alsóvereckén (Nyizsnyije Vorota) haladunk át. Hosszú, sáros utcájú, rutén falu. Szinte nem is völgy az, amiben fekszik; *majdnem sík a vidék.* De, ha továbbmegyünk a *Latorca* folyásával szemben, emelkedni kezd az út. Az utolsó falu Verebes (Verbjazs). Valaha itt egy – a történelmi helyet jelölő – obeliszk állt.

Szerpentin-szerűen kanyargunk egyre feljebb a dombokon. Errefelé nem jár senki. Nincsenek vadregényes őserdők, büszke szirtek. Csak erdős ligetek; *szelíd, lankás kaszálók* és egy kátyús, elhanyagolt országút. És amikor ez eléri legmagasabb pontját: megállunk. Megérkeztünk. Itt vagyunk hát!

¹ A népművelői (közművelődési, kulturaközvetítői, kulturális szervezői, stb.) szakma az elmúlt évtizedekben Magyarországon - két évszázados hagyományra építve - értékes eredményeket hozott létre, használható módszereket fejlesztett ki. Ezek megismertetése a határainkon túl élő magyarsággal az anyaország feladata. Ennek a munkának egyik „napszámosa” a Magyar Kollégium, az egyetemes magyar kultúra értékeit őrző és gyarapító szellemi műhely. A Magyar Kollégium a magyarországi közművelődési szakma eredményeit, módszereit közvetíti a határainkon túl élő magyarság számára. A Magyar Kollégium a napi- és pártpolitikától független, nemzeti intézmény. Szinte összes munkája kisebbségben élő partnere ötletét kibontva vagy azok javaslatára jön létre. Vagyis beszélgetések során születik meg az ötlet vagy merül fel valamely konkrét igény. Ez csak állandó kapcsolattartással, a „határon túli jelenléttel”, s bizalommal érhető el.

Verecke hegyszoros Beregh vármegye a Kárpátokban, Galícia és Magyarország közt, a sz. 48° 45' a h. 40° 46' alatt. – 889-ben itt jönnek be Árpád hadai. – 1241. március 12-én Dénes nádorunk itt áll seregével, a Batu khán vezérlete alatt előrenyomuló tatárokat a betörésben megakadályozandó, de a mongolok által kiszorítottak belőle. – *Tipold Özséb: Világtörténelmi helyek zsebszótára* 612. oldal (1870 Pécs, ifj. Madarász Endre)

A Verecke hágyó 839 méter magas van. A hely történelmi jelentőségét ma semmi sem jelöli. A domboldalon egy épülőfélben lévő üdülő romjai. Errébb, az út mellett beton építmény. Valakik a magyar címet festették rá és egy mára már nehezen olvasható feliratot:

**ÜDVÖZÖLJÜK MAGYARORSZÁGON
MAGYAR, E HELYEN HAJTS FEJET**

Aki nem tudja, hol keresse: észre sem veszi a másik oldalon az apró talapzatot, mely korábban emlékmű volt. A Millenium eufóriájában állították. Ma már csak rom.

Álmos vezér és főemberei pedig elfogadván az oroszok tanácsát, igen biztos békét kötöttek velük, minthogy az orosz vezérek, hogy székükből el ne kergessék őket, kezesül adták fiaikat ... számtalan ajándékkal együtt. Akkor Halics vezére elrendelte, hogy kétezer nyilas és háromezer paraszt járjon előttük, s a Havas-erdőn át a hungi határig utat készítsen nekik. Egyszersmind összes barmaikat megrakatta élelemmel és más szükségessel, s ennivaló szarvasmarhát szintén igen sokat adott ajándékba. Akkor a hét fejedelmi személy, akit hétnagyarnak mondanak ... rokonságukkal meg férfi- és nőcselédekkel egyetemben az oroszok tanácsára és segítségével útra keltek Pannónia földjére. S így a Havas-erdőn áthaladva a hungi részekre szálltak. – (*Anonymus: Gesta Hungarorum. A magyarok cselekedeteiről*)

Ennyi az egész. Azaz mégsem! Ha letérünk az útról és szánunk rá tíz perces sétát; csodálatos élményben lehet részünk. A közeli domboldalról szép kilátás nyílik *Galíciára*, – jól látszik innen *Klímece* falva – a másik oldalon pedig a *Latorca* dombhátas völgye. Onnan jöttünk, erre mentünk ezerszáz évvel ezelőtt. A Feszty-körképen itt áll Árpád és kísérete. Vezérünk talán tényleg megállt itt kíséretével, s lehet, hogy végig is mutatott a tájon: ez lesz a hazánk!

A Millecentenárium tiszteletére ezen a helyen kezdték el építeni a *honfoglalás emlékművét*. A rosszakarat, az ügyetlen politizálás azonban megakasztotta a terv végrehajtását. Ma az – el nem készült – építmény romjai jelzik: Európa még nem itt kezdődik.

Végignézzünk a tájon és elgondolkozunk. Különös hely. Hangulatát nem a díszlet-szerű külsőségek adják, hanem az, amit *szívéükben viszünk oda. Az, ami bennünk, lelkünkben van.*

Romhányi András